

ПОЛІТКОРЕКТНА ЛЕКСИКА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ЛІНГВОКУЛЬТУРНОМУ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОМУ ВИМІРАХ

1. Політична коректність має відчутний вплив на лексичний склад мови, оскільки лексика є найбільш рухливим рівнем мовної системи і досить швидко реагує на процеси, що відбуваються в суспільстві. Політично коректна лексика (*bias-free, inclusive English*) з'явилася порівняно недавно, але вже зайняла певну нішу в сучасній англійській мові. За своєю суттю політично коректні слова та висловлювання є *евфемізмами* для тих слів, які з якихось причин зачіпають почуття і гідність людини.

2. Політкоректність як ідейна течія виникла в 70-х роках минулого століття на Заході й найяскравіше виявила себе в США, ставши своєрідною відповіддю на расові, гендерні, соціальні, екологічні та інші проблеми, що хвилюють сучасне людство. Серед перших спроб описати й дослідити політично коректні мовні одиниці на особливу увагу заслуговує, зокрема, словник Г. Бірда і К. Серфа [3], праці Паніна В.В. [2], Ковшової М.Л. [1] та деяких інших лінгвістів.

Ця науково-практична розвідка являє собою спробу здійснити комплексне дослідження лінгвокультурних особливостей політкоректної лексики англійської мови та особливостей її перекладу українською мовою.

3. Політична коректність торкнулася багатьох аспектів життя сучасного суспільства.

3.1. *Расові та етнічні відносини.* З метою уникнути расової та етнічної дискримінації в англійській мові були створені такі політично коректні терміни, як *Afro-Americans/African Americans* (американці африканського походження), *indigenous peoples* (корінні жителі) тощо. Слова *Negroes, natives* і т.п. стали політично некоректними.

3.2. *Фізичні та розумові недоліки.* Майже для кожного фізичного та розумового недоліку існує евфемізм. Прийнято уникати таких слів, як *cripple, handicapped, invalid*. Їх замінили політично коректні терміни *disabled people, impaired people* (пор.: *speech impaired, hearing impaired* тощо), *physically or mentally challenged, people with special needs* і т.п., тобто 'люди з обмеженими можливостями', 'люди з особливими потребами'.

3.3. *Непрестижні професії.* Для найменування професій, які видаються недостатньо респектабельними, створено цілу низку слів, що букв. "покрощують" назву професій. Наприклад, *custodial office* замість *prison guard, sanitation man* замість *garbage collector* тощо.

3.4. *Бідність, соціальна нерівність.* Результатом бажання згладити контрасти в сучасному суспільстві, зменшити негативні наслідки проблем в економіці (безробіття, інфляції і т.п.) стала поява низки політично коректних термінів типу *less fortunate, socially disadvantaged, unprivileged people* замість *the poor* ‘бідні’, *senior citizens* замість *old age pensioners* ‘пенсіонери’.

4. Ідеї політкоректності знайшли активну підтримку серед прихильників руху за рівноправність статей. Результатом цього стала заміна слів *Miss* та *Mrs* на *Ms*, яке так само, як і слово *Mr*, не містить вказівки на сімейний статус, та навіть заміна *Mr/Ms* на гендерно-нейтральний варіант *Mx*. На зміну словам *chairman/chairwoman, salesman/saleswoman, spokesman/spokeswoman* прийшли слова *chairperson, shop-assistant, spokesperson* і т.п.

5. Нині в українськомовному суспільстві відбувається активний процес запозичення лексичних одиниць з англійської, зокрема й політично коректної лексики. Найпоширенішими способами передачі українською мовою політкоректної лексики є (1) *транскодування (транскрипція з елементами транслітерації)* та (2) *калькування з можливою експлікацією (описовим перекладом)*. Наприклад, *business class* – ‘бізнес-клас’ (1); *biological mother* – ‘біологічна мати’ (2); *substandard housing* – ‘житло, що не відповідає стандартам’ (калька з експлікацією).

6. Деякі політично коректні слова мають відповідники в українській мові, проте кількість таких слів відносно невелика. Наприклад, *indigenous people* (замість *natives*) має в українській мові еквівалент ‘споконвічне населення’. У тих випадках, коли в результаті калькування створити політично коректний українській відповідник виявляється неможливим, при перекладі використовуються часткові відповідники, напр., *disabled/physically impaired/physically challenged people* (букв. ‘фізично неповноцінні люди’) – ‘люди з обмеженими можливостями’; *a single-parent household* (букв. ‘сім'я з одним батьком’) – ‘неповна сім'я’.

Література

1. Ковшова М.Л. *Семантика и прагматика евфемизмов.* 2007. 320 с.
2. Панин В.В. *Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филол. наук: спец. 10.02.20 "Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание".* 2004. 19 с.
3. Beard H., Cerf C. *The Official Politically Correct Dictionary / Henry Beard, Cristopher Cerf.* London: Crafton, 1992. 176 p.